

סופה של הלכת פתאל?

עו"ד אסף פינק asaf@asafplaw.co.il

כידוע חוק תובענות ייצוגיות יצר מדרג דו-שלבי – בשלב הראשון מוגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית אשר אמורה להבחן לפי סעיף 8 לחוק ואמורה אך לבחון אם קיימת "אפשרות סבירה כי השאלות יוכרעו לטובת הקבוצה" ואילו בשלב השני, במידה ומתקבלת הבקשה והתובענה מאושרת, מורה בית המשפט על בירור התובענה.

אמנם, במקרים רבים במידה ומאושרת התובענה מסתיים ההליך והצדדים נגשים לפשרה אך החוק עדיין קובע שני שלבים, ורק לפני פחות משנה נכחנו במקרה, חריג אמנם, קיבל כבוד סגן הנשיא השופט יגאל גריל ממחוזי חיפה בקשות לאישור תובענה ייצוגית אולם בהמשך, דחה את התובענות הייצוגיות לאחר שאלו נידונו לגופן (ת"צ (חי') 38449-04-11 **טל שטיין נ' יוניליוור ישראל מזון בע"מ**). זאת, תוך הבחנה בין נטל ההוכחה הנדרש בשלב הבקשה לאישור לזה הנדרש במסגרת בירור התובענה:

"בשלב בקשת האישור, הנטל שהיה מוטל על התובעים היה קל יותר, שכן די היה להם להצביע על כך שלכאורה נגרם להם נזק, ואילו בשלב ניהול התובענה אין די בהוכחת הנזק לכאורה, אלא יש לצקת תוכן, ולהוכיח את הנזק מבחינה עובדתית, ואולם סבורני כי התובעים לא עמדו בנטל זה המוטל עליהם." (שם, פסקה נד לפסק דינו של כבוד השופט גריל)

לאור העובדה כי הליך אישורה של התובענה הייצוגית מהווה "פרוזדור לטרקלין" קבע כבוד הנשיא גרוניס בהלכת פתאל (רע"א 8761/09 **סלקום ישראל בע"מ נ' טל פתאל**) כי ככלל לא ידון בית המשפט העליון בבקשות רשות ערעור על החלטה לאשר תובענה ייצוגית. בהחלטתו מנה שלשה תבחינים אשר לשיטתו, יש בהם כדי לסייע בשאלה האם לדון בבקשת רשות הערעור או לאו וציין כי אלו אינם מהווים רשימה סגורה. **האחד**, עניינו במשמעות קבלת התובענה הייצוגית מבחינת הנתבע זאת בהתחשב בסכום התביעה, איתנותו הפיננסית של הנתבע ונתונים נוספים. **השני**, עניינו ביחס בין השאלות המשפטיות והעובדתיות אשר הוכרעו במסגרת הבקשה לאישור לאלו שנותרו פתוחות, הן מבחינת מספרן והן מבחינת טיבן ומורכבותן. ככל שהשאלות אשר הוכרעו בעת אישור התובענה הן פשוטות ביחס לאלו שנותרו פתוחות, כך תיטה הכף לטובת דיון בבקשת רשות הערעור. **השלישי**, נוגע לסיכויי הערעור. בהקשר זה ציין הנשיא גרוניס כי על פי רוב קשה להעריך את סיכויי הערעור מבלי לדון בבקשת רשות הערעור ולכן, תבחין זה ישמש אך במקרי קצה מובהקים (להרחבה, ראו סעיף 5 להחלטתו של הנשיא גרוניס).

אלא שבחודשים האחרונים אנו עדים לכרסום משמעותי בהלכה זו בייחוד מפי כבוד סגנית הנשיאה חיות אשר נותנת מספר רב של החלטות בנושא ובכלל בתחום התובענות הייצוגיות. מבלי להיזקק לשאלה אם בקשת רשות הערעור מתקבלת אם לאו, נראה כי בית המשפט העליון הפך לקשוב יותר לבקשות רשות ערעור אשר בעבר היה דוחה על הסף.

כך למשל, ברע"א 2282/15 **פסגות קופות גמל ופנסיה בע"מ נ' לילי לוי** הפנתה כבוד ס' הנשיאה להלכת פתאל ולפסיקה מאוחרת אשר אימצה אותה אולם, ציינה כי לשיטתה "השער שיש לפתוח למי המבקש להשיג על החלטה לאשר תובענה ייצוגית, צריך שיהיה רחב מן השער הצר שניתן לפתוח על פי ההלכה הפסוקה למי המבקש להשיג על החלטות ביניים בהליכים אזרחיים רגילים" (שם, סעיף 12 להחלטה).

בסיכומי של דבר, קבעה סגנית הנשיאה חיות כי אף לו היתה נדרשת לטענות שבבקשת רשות הערעור לגופן, לא היה בכך כדי להביא להתערבות בקביעותיו של בית המשפט קמא;

ברע"א 3721/15 **אסם תעשיות מזון בע"מ נ' חגי שור**, בחנה השופטת חיות את הבקשה לגופה ואף קיבלה את הערעור באופן

חלקי (ביטלה את אישור התובענה הייצוגית ביחס לחלק מהנתבעות) ;

ברע"א 4192/15 פריגו ישראל סוכנויות בע"מ נ' פלג רונית העבירה כבוד ס' הנשיאה את הדיון בבקשת רשות הערעור למותב שלשה ;

ברע"א 3068/15 חברת דואר ישראל בע"מ נ' נזאר טנוס דחתה אמנם כבוד ס' הנשיאה את בקשת רשות הערעור, אולם, זאת רק לאחר שדנה בחלק לא מבוטל מקביעותיו של בית המשפט קמא ואף נימקה מדוע אלו מקובלות עליה. מנגד, ביחס לחלק מהקביעות בגינן הוגשה בקשת רשות הערעור ציינה סגנית הנשיאה חיות כי "אינן מצדיקות התערבות בהחלטתו של בית המשפט קמא בלא צורך לדון בהן לגופן" וזאת תוך הפנייה להלכת פתאל (שם, סעיף 10 להחלטה) ;

יתכן כי מגמה חדשה זו אותה מובילה סגנית הנשיאה חיות נובעת מהבנת בית המשפט העליון כי בפועל, שלב הבקשה הופך להיות השלב המכריע ובשל כך מוקדשת לו מרבית הכובד. מאותה סיבה יטה בית המשפט לאפשר גילוי מסמכים, שאלונים, העדת עדים וכלל ההליכים המקדימים כבר בשלב הדיון בבקשה לאישור תובענה ייצוגית ויתכן כי רוח בית המשפט הנושבת היא הרוח של הלכת ציפוי מתכות (רע"א 3489/09 מגדל חברה לביטוח בע"מ נ' חברת צפוי מתכות עמק זבולון בע"מ) וזאת בניגוד להלכת עמוסי (רע"א 2128/09 הפניקס חברה לביטוח בע"מ נ' רחמים עמוסי) קרי שכבר בשלבים מוקדמים מצפה בית המשפט העליון מהערכאה הדיונית להיכנס לעובי הקורה. בהקשר זה, ראו דבריה של כבוד השופטת דפנה ברק ארז בעניין ציפוי מתכות :

"המבחינים לאישורה של תובענה ייצוגית הם מחמירים מאלה שעל-פיהם נבחנת בקשה לסילוק על הסף של תביעה רגילה. על התובע הייצוגי להניח בפני בית המשפט תשתית משפטית וראייתית התומכת לכאורה בתביעתו. בשונה מן התובע בתביעה רגילה, המבקש לאשר תובענה כייצוגית אינו יכול להסתפק בעובדות הנטענות בכתב התביעה, אלא מוטלת עליו החובה להוכיחן באופן לכאורי. במקרה הצורך, המבקש צריך לתמוך את טענותיו בתצהירים ובמסמכים הרלוונטיים. בית המשפט שדן בבקשה נדרש להיכנס לעובי הקורה, ולבחון היטב – משפטית ועובדתית – האם מתקיימים התנאים לאישור התובענה כייצוגית (עניין מגן וקשת, בעמ' 328 ; עניין רייכרט, בעמ' 292 - 291)."

(רע"א 3489/09, פסקה 41 לפסק דינה של כבוד השופטת דפנה ברק ארז)

מהי הרוח השלטת, ימים יגידו. אך אין ספק כי חל שינוי מגמה אשר ייתכן שמצדיק תיקון החוק וביטול ההליך הדו שלבי, כך שניתן יהיה להגיש מראש תובענה ייצוגית (חלף בקשה לאישור) כאשר בשלב הראשון, הדיון בה יתמקד בשאלת ההתאמה לייצוגית ולאחר מכן ימשך הדיון בחבות ובנוק.

עו"ד אסף פינק הינו הרכז האקדמי של הכנס השנתי לתובענות ייצוגיות, שיתקיים זו השנה השישית ברציפות.

השנה נציין בכנס גם עשור לחוק תובענות ייצוגיות.

05.01.2016
דיויד אינטרקונטיננטל
תל אביב

הכנס השנתי
לתובענות ייצוגיות
עשור לחוק תובענות ייצוגיות